Henkilöstö-
palveluyritysten
liitto

18.9.2020

Henkilöstöpalveluyritysten liitto HPL:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (HE 87/2020 vp)

Henkilöstöpalveluyritysten liitto HPL edustaa yksityistä työnvälitystä ja työllisyyspalveluiden palveluntuottajia. HPL:llä on 330 jäsenyritystä.

HPL katsoo, että hallituksen esityksen tavoitteet eli edistää nykyistä tehokkaammin työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen, ovat hyviä. Kokeilun tärkeimmäksi tavoitteeksi esityksessä mainitaan tiedon hankkiminen siitä, parantaako kuntakohtainen palvelujen järjestäminen työllisyyden edistämisen vaikuttavuutta ja työllisyysastetta. Lisäksi tavoitteena on saada tietoa, työllistyvätkö asiakkaat paremmin avoimille työmarkkinoille.

➢ Tavoitteiden saavuttamisesta ja tulosten vaikuttavuudesta ei tulla saamaan riittävästi tietoa

Yleensä kokeilujen idea on saada tietoa, toimiiko kokeilun kohteena oleva malli paremmin kuin joku toinen, ehkä jo aiemmin käytössä ollut toimintamalli. Suomen hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitäminen lepää hyvin pitkälle työllisyyden hoidon harteilla. Tästä syystä edellä mainitun esityksen tavoitteiden toteutumisesta olisi erittäin tärkeää saada tietoa, jotta pystytään arvioimaan, mihin suuntaan työllisyyden hoidon nykymallia tulisi kehittää.

Suomessa on aiemmin toteutettu kaksi työllisyyden kuntakokeilua. Molempien puutteeksi on todettu ~~se~~, että niiden tuloksia on mahdotonta arvioida, koska niitä on vaikea irrottaa talouden suhdanteiden normaalista (positiivisesta) kehityksestä. Ikävä kyllä, esityksessä kuvatussa kokeilussa ollaan nyt toistamassa jo kolmannen kerran tätä samaa virhettä. Esityksessä kuvatuista kuntakokeilujen tuloksista ja vaikuttavuudesta ei tulla saamaan riittäviä tietoja.

➢ Mittarit ja verrokkiryhmät puuttuvat

Vuoden alussa käynnistyvät kokeilut olisi pitänyt toteuttaa niin, että esimerkiksi saman kunnan/alueen sisällä olisi ollut riittävän edustava verrokkiryhmä. Näin tuloksista olisi saatu vertailukelpoista tietoa. Nyt tuloksia on mahdotonta erottaa talouden suhdanteiden kehityksestä ja ”kokeilusta” häviää tarkoitus. Tämän toteaa myös Lainsäädännön arviointineuvosto, joka pitää esityksen keskeisimpänä puutteena kunnollisen koeasetelman puuttumista ja toteaa, että tulosten arviointi on vaikeaa. Toinen asia on sitten se, että onko enää järkevää puhua ”kokeilusta”. Näin mittavan operaation jälkeen (kokeilujen piiriin siirtyy yli 70 prosenttia työttömistä ja merkittävä osa TE-toimistojen virkailijoista) on tuskin realistista ajatella, että palattaisiin vanhaan malliin.

Henkilöstöpalveluyritysten liitto HPL
Eteläranta 10, 00130 Helsinki • hpl.fi • etunimi.sukunimi@hpl.fi

➢ Tuloksilla ja vaikuttavuudella ei tunnu olevan merkitystä

Hallitus tulee todennäköisesti linjaamaan ensi vuonna työllisyydenhoidon palvelurakenteen kokonaisuudistuksesta. Jos tämä tapahtuu jo ensi keväänä, kuntakokeilujen vaikuttavuudesta ei ole saatu vielä tuloksia. Näin ollen kokeilut käynnistetään sillä ajatuksella, ettei vaikuttavuudella ja tuloksilla ole väliä, kun mietitään seuraavaa kehitysaskelta. On surullista, että näin isossa asiassa mennään politiikka edellä eikä aidosti olla kiinnostuneita kokeilujen vaikuttavuudesta.

➢ Esityksessä unohdetaan yritykset, joissa työpaikat syntyvät

On hienoa, että työttömien palveluita pyritään parantamaan. On kuitenkin muistettava, että työpaikat syntyvät yrityksissä. Se, että työllisyyspalvelut ja yritys- ja työnantajapalvelut erotetaan toisistaan, ei tue työpaikkojen täyttymistä, jonka pitäisi olla esityksen päätavoite. Tämä tavoite tuntuu paikoitellen unohtuneen esityksestä, sillä työttömien palveluiden parantaminen ei yksistään riitä täyttämään työpaikkoja.

➢ Yhteistyötä tarvitaan monella rintamalla

Työllisyyden hoitaminen on kaikkien yhteinen asia ja liian suuri haaste pelkästään kuntien ja TE-toimistojen ratkaistavaksi. HPL toivoo, että esitykseen lisättäisiin kunnille velvoite tehdä yhteistyötä keskenään ja yksityisen työnvälityksen ja yksityisten palveluntuottajien kanssa. Esityksessä tulisi avata yhteistyön merkitystä, yksityisten palveluntuottajien roolia sekä kannustaa monituottajamalliin. Yksityisten palveluntuottajien rooli on viime vuosina kasvanut merkittävämmäksi eikä tätä hyvää yhteistyötä ole järkevää ajaa alas. Mm. henkilöstöpalveluyritykset ovat olleet mukana useissa erilaisissa pilottikokeiluissa, joissa on saavutettu hyviä työllistymistuloksia. Olisi hölmöä olla hyödyntämättä henkilöstöpalveluiden työmarkkinoiden laajaa asiantuntemusta, osaamista ja hyviä yrityskontakteja.

Työmarkkinatilanteissa tapahtuu usein nopeita muutoksia, minkä vuoksi olisi tärkeää, että rakenteet myös joustaisivat. Ostopalveluja hyödyntämällä voidaan säädellä kunnan resursseja ketterämmin ja siten säästää resursseja. Ostopalveluilla voidaan lisäksi hankkia tarvittavaa osaamista ja asiantuntijuutta.

➢ Uhkana, että työllisyyden kokonaiskustannukset nousevat ja työpaikkojen täyttyminen heikentyy

HPL on huolissaan työllisyyspalveluiden ja palvelumallien pirstaloitumisesta ja ennen kaikkea työllisyyden kokonaiskustannusten noususta. Työllisyyspalveluiden hajauttamisella on väistämättä vaikutuksia kustannusten nousuun ja kustannustehokkuuteen. Tästä on huolissaan myös Valtiontalouden tarkastusvirasto. Pirstaloitumisella on negatiiviset vaikutukset myös mm. työpaikkojen täyttymiseen. Näin on tapahtunut muissa maissa, mikä käy esityksestäkin ilmi. Esityksessä mm. todetaan, että kun palveluita on maantieteellisesti hajautettu, palveluiden saatavuus on parantanut, mutta työpaikkojen täyttyminen on heikentynyt ja kokonaiskustannukset nousseet. Meillä ei ole varaa tehdä samoja virheitä.

➢ Pienillä kunnilla/alueilla ei ole resursseja työllisyyspalveluiden hoitamiseen

Sitä, miten pienille kunnille/alueille annetaan palveluiden järjestämisvastuuta, tulisi harkita hyvin huolellisesti. Suurin osa Suomen kunnista on pahoissa taloudellisissa vaikeuksissa. Näköpiirissä ei ole tilanteen ratkaisevaa parantumista, päinvastoin. Esityksessäkin mainitaan, että pienemmät kunnat ovat olleet huolissaan resurssien riittävyydestä. Kun resurssit eivät tule riittämään, on uhkakuvana, etteivät pienemmät kunnat pysty järjestämään työttömille tarkoitettuja palveluita. Tämä johtaa viime kädessä siihen, että palveluiden saatavuus heikkenee. Lisäksi uhkakuvana on ~~se~~, että näiden palveluiden järjestämisen kustannukset nousevat ja että järjestäminen on todella kustannustehotonta.

On myös huomioitava Suomen verrattain pieni väestömäärä. Viimeisen viiden vuoden aikana 260 kunnassa väestön määrä on vähentynyt ja vain 60 kunnassa se on kasvanut. Näin ollen työllisyyspalveluiden järjestämisvastuuta ei Suomessa tulisi hajauttaa 6–8 aluetta laajemmaksi. Näillä alueilla voisi olla keskuskaupunki, jonka vastuulla olisi järjestää työllisyyspalvelut yhdessä alueen pienempien kuntien kanssa. Näin taattaisiin palveluiden saatavuus, vältettäisiin merkittävä kustannusten nousu ja varmistettaisiin työvoiman riittävä alueellinen liikkuvuus.

Kansainväliset esimerkit varoittavat siitä, ettei työllisyyspalveluiden järjestämisvastuuta tule antaa maantieteellisesti ja väestömäärältään liian pienille alueille. Mm. Tanskassa on nähty ongelmallisena paikallisten toimistojen suuri määrä ja pieni koko. Samoin Alankomaissa pienemmät kunnat eivät ole pystyneet resurssien puutteen vuoksi kehittämään innovatiivisia ratkaisuja ja palveluja eikä kuntien välinen yhteistyö ole ollut kovin aktiivista. On hyvä huomioida, että Tanskassa on alle sata kuntaa ja Alankomaiden väkiluku on puolestaan yli kolminkertainen Suomeen verrattuna. Tämä huomioiden on syytä tarkastella kriittisesti sitä, että Suomessa kokeilujen piiriin otettaisiin vielä lisää pieniä tai pienehköjä kuntia.

➢ TEM:n valtakunnallista koordinaatiota tarvitaan

HPL:n mielestä TEM:n roolia valtakunnallisena koordinaattorina tulisi korostaa esityksessä. Kuntien tukeminen kokeiluvaiheessa on olennainen osa kokeilun onnistumista.

TEM:n tulisi huolehtia mm. seuraavista asioista:

- seurattava, että kunnat täyttävät velvoitteensa
- kannustettava kuntia yhteistyöhön
- valvottava, että työllisyyspalveluiden ja yritys- ja työnantajapalveluiden yhteistyö toimii, jotta yhteys työnhakijoiden ja työpaikkoja tarjoavien yritysten välillä ei katkea
- kehitettävä jatkuvasti ELYjen hankintaosaamista
- levitettävä hyviä käytäntöjä
- kehitettävä työllisyyden hoidon digitaalisia tietojärjestelmiä, kuten esim. Työmarkkinatoria ja valvottava sitä, ettei kuntiin synny omia avointen työpaikkojen portaaleja. Tietojärjestelmien kehittämisessä tulee ottaa huomioon myös palveluntarjoajien rooli ja tarpeet.
- huolehdittava työvoiman alueellisesta liikkuvuudesta

➢ Mahdollisuus kohdentaa palveluita paranee ja sitä kautta työnvälitys helpottuu

Heikommassa työmarkkina-asemassa olevat tarvitsevat usein myös sote-palveluita tai muita vastaavia palveluita. Positiivista esityksessä ja kuntakokeiluissa on se, että nämä palvelut ovat ”lähempänä” työtöntä. Onkin toivottavaa, että erilaisten työllistymistä helpottavien palveluiden tarjoaminen saadaan sujuvaksi osaksi työnhakijoiden palveluprosessia.

Jos ne työttömät, jotka tarvitsevat sote-palveluita tai muita vastaavia palveluita, saadaan oikeiden palveluiden piiriin, suoraan työmarkkinoille valmiiden työnhakijoiden työnvälitys todennäköisesti helpottuu.

➢ ”Tekninen” huomio hallituksen esitykseen

Hallituksen esityksen kappaleessa 1.2. ”Valmistelu” ja kohdassa, jossa luetellaan tahoja, jotka osallistuivat kuulemistilaisuuteen, Henkilöstöpalveluyritysten liitto HPL on virheellisesti ”niputettu” henkilöstöjärjestöihin. HPL on (kuten esityksen kohdassa 6.6. ”Esityksestä saadut palautteet” todetaan) palveluntuottajia edustava taho.

➢ Yhteenveto

- Tavoitteiden saavuttamisesta ja tulosten vaikuttavuudesta ei tulla saamaan riittävästi tietoa
- Mittarit ja verrokkiryhmät puuttuvat
- Tuloksilla ja vaikuttavuudella ei tunnu olevan merkitystä
- Esityksessä unohdetaan yritykset, joissa työpaikat syntyvät
- Yhteistyötä tarvitaan monella rintamalla
- Uhkana, että työllisyyden kokonaiskustannukset nousevat ja työpaikkojen täyttyminen heikentyy
- Pienillä kunnilla/alueilla ei ole resursseja työllisyyspalveluiden hoitamiseen
- TEM:n valtakunnallista koordinaatiota tarvitaan
- Mahdollisuus kohdentaa palveluita paranee ja sitä kautta työnvälitys helpottuu

HENKILÖSTÖPALVELUYRITYSTEN LIITTO HPL

Merru Tuliara
toimitusjohtaja